

EIROPAS VIETĒJO PAŠVALDĪBU HARTA

Eiropas Padomes Vietējo
un reģionālo pašvaldību kongress

The Congress

Le Congrès

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Eiropas vietējo pašvaldību harta

English edition:

European Charter of Local Self-Government

Reproduction of the texts in this publication is authorised provided that the full title of the source, namely the Council of Europe, is cited. If they are intended to be used for commercial purposes or translated into one of the non-official languages of the Council of Europe, please contact publishing@coe.int.

Cover and layout: SPDP, Council of Europe

Photo: Council of Europe

© Council of Europe, January 2021

Printed at the Council of Europe

Saturs

Eiropas Padomes Vietējo un reģionālo pašvaldību kongres	5
Eiropas vietējo pašvaldību harta	9
Eiropas vietējo pašvaldību hartas Papildprotokols par tiesībām piedalīties vietējās varas darbībā	23
Eiropas vietējo pašvaldību hartas – paskaidrojošais ziņojums	31

Eiropas padomes vietējo un reģionālo pašvaldību Kongress

Ievads

Vietējo un reģionālo pašvaldību kongress ir unikāla Eiropas institūcija, kas izvērtē vietējo un reģionālo demokrātiju 47 Eiropas Padomes dalībvalstīs. Tā galvenais mērķis ir stipri- nāt iedzīvotājiem tuvu demokrātiju un uzraudzīt tās attīstību.

Kongresa galvenais uzdevums ir īstenot Eiropas vietējo paš- val- dību hartu – pirmo juridiski saistošo dokumentu, kuru 1985. gadā pieņēma dalībvalstis. Harta ir kļuvusi par pamata līgumu, ar kuru aizsargā vietējo un reģionālo varu tiesības, piemēram, tiesības baudīt autonomiju un pašpārvaldi, ievē- lēt vietējās iestādes, kā arī tiesības uz savām kompetencēm, administratīvām struktūrām un finanšu resursiem, vai tiesības vērties tiesā, ja notiek citu līmeņu iejaukšanās. Tās var būt gan sūdzības par Hartas noteikumu tiešu pārkāpšanu, piemēram, ja centrālās varas nekonsultējas ar vietējām un reģionālajām pašvaldībām par jautājumu, kas tieši uz tām attiecas (4.6. un 9.6. pants), gan vietējo pašvaldību kompetenču un to finanšu ieņēmumu vienlaicīga neesība (9.pants). Piemēram, vietējo pašvaldību pārstāvji var lūgt Kongresu pārskatīt valsts saistības saskaņā ar Hartu, lai samazinātu pašvaldību skaitu, komentēt likumu, kas liedz Parlamenta darbiniekiem ieņemt vēlētu politisku amatu, vērsties pret grozījumu likumprojektā, ar kuru atceļ rajonu padomes valsts galvaspilsētā, vai komentēt

aizliegumu lietot minoritātes valodu vietējos pasākumos. Var teikt, ka jautājumi, kas saistīti ar Hartas piemērošanu, aptver plašu spektru.

Īstenojot uzraudzību, Kongress nodrošina Hartas pareizu piemērošanu, tādējādi rūpējoties par mūsu kontinenta vietējo un reģionālo pašvaldību rīcībspēju.

Kā Kongress uzrauga vietējo un reģionālo demokrātiju?

- ar regulārām valsts uzraudzības vizītēm;
- pārbaudot Hartas specifiskos aspektus;
- novērojot vietējās un reģionālās vēlēšanas.

Pamatojoties uz uzraudzības vizītēm, Kongress sagatavo ziņojumus un pārrunā tos Uzraudzības komitejā; īstenojot savas rekomendācijas dalībvalstīs, Kongress sekmē Eiropas vietējo un reģionālo pašvaldību darbību.

Kopš 1995. gada ir sagatavoti aptuveni 103 uzraudzības ziņojumi un dalībvalstīs ir īstenojušas daudzas likumdošanas reformas. Eiropas Padomes dalībvalstīm ir bijusi arī iespēja atsaukt atrunas, ko tās uzņēmas ratificēšanas brīdī.

Uzlaboti uzraudzības pasākumi

2010. gada Kongresa reformas ietvaros Kongresa pastāvīgā komiteja pieņēma noteikumus, kas regulē Kongresa uzraudzības procedūras (Rezolūcija 307 (2010)), kas tika pārskatīta 2013. gadā (Rezolūcija 307 (2010) rev 2).

Lai uzlabotu uzraudzības kvalitāti, Kongress ir nolēmis:

- veikt regulārāku un sistemātiskāku to valstu uzraudzību, kuras ir parakstījušas un ratificējušas Hartu (apmēram reizi piecos gados);
- izveidot stingrāku regulējumu referentu iecelšanai, lai nodrošinātu par uzraudzību atbildīgās delegācijas objektivitāti;
- pabeigt procesu ar pēcuzraudzības palīdzību, pamatojoties uz sadarbību ar nacionālajām, vietējām un reģionālajām pašvaldībām, lai kopīgi ar attiecīgo valsti rastu vispiemērotākos risinājumus delegācijas identificētajām problēmām.

Tādejādi Kongress, ievērojot Eiropas vietējo pašvaldību hartu un tās Papildprotokolu par tiesībām piedalīties vietējās varas darbībā, vietējā un reģionālajā līmenī sekmē Eiropas Padomes pamatmērķu sasniegšanu – stiprināt demokrātiju un aizsargāt cilvēktiesības.

Eiropas vietējo pašvaldību harta

Strasbūra, 15.X.1985

Eiropas Vietējo pašvaldību hartas teksta autorizētās versijas ir tās, kas izstrādātas Eiropas Padomes oficiālajās valodās - angļu un franču valodā. Tās ir pieejamas Eiropas Padomes Līguma biroja tīmekļa vietnē. Tulkojumu Eiropas Padomes neoficiālajās valodās katra dalībvalsts ir veikusi pēc tam, kad attiecīgo valstu parlamenti ir ratificējuši konvenciju. Eiropas Padomes Vietējo un reģionālo pašvaldību kongress noraida jebkādu atbildību par neoficiālo versiju tulkojuma kvalitāti. Latviešu versiju valsts iestādes sagatavojušas saistībā ar Eiropas Vietējo pašvaldību hartas ratifikāciju Latvijā 1996. gada 05. decembrī.

Preambula

Eiropas Padomes dalībvalstis, kas parakstījušas šo Hartu, uzskatot, ka Eiropas Padomes mērķis ir panākt ciešāku vienošību starp tās locekļiem kopējo mantoto ideālu un principu aizsargāšanā un īstenošanā;

uzskatot, ka viena no šī mērķa sasniegšanas metodēm ir vienošanās noslēgšana pārvaldes sfērā;

uzskatot, ka viens no katras demokrātiskas iekārtas galvenajiem pamatiem ir vietējās vara;

uzskatot, ka pilsoņu tiesības piedalīties valsts lietu pārvaldīšanā pieder pie demokrātijas principiem, kas kopīgi visām Eiropas Padomes dalībvalstīm;

pārliecinātas, ka šīs tiesības vistiešāk var realizēt vietējā līmenī;

pārliecinātas, ka ar reālu atbildību apveltītas vietējās varas pastāvēšana var nodrošināt pārvaldi, kas ir gan efektīva gan pietuvināta pilsoņiem;

apzinoties, ka vietējās pašvaldības aizsardzība un nostiprināšana dažādās Eiropas valstīs ir svarīgs ieguldījums tādas Eiropas veidošanā, kas balstās uz demokrātijas un varas decentralizācijas principiem;

apgalvojot, ka tā ir saistīta ar vietējo varu pastāvēšanu, kurām ir demokrātiski izveidotas lēmumu pieņemšanas struktūras (orgāni) un kuras ir apveltītas ar plašu autonomiju attiecībā uz saviem pienākumiem, kā arī attiecībā uz veidiem un paņēmieniem, ar kuriem tie tiek īstenoti, un attiecībā uz to izpildei nepieciešamajiem līdzekļiem,

vienojās par sekojošo:

1. pants

Puses apņemas uzskatīt par saistošiem turpmākos pantus šīs Hartas 12.pantā noteiktajā kārtībā un apjomā.

I Daļa

2. pants – Vietējās pašvaldības konstitucionālais un tiesiskais pamats

Vietējās pašvaldības principam ir jābūt atzītam valsts likumdošanā un, kur iespējams, konstitūcijā.

3. pants – Vietējās pašvaldības jēdziens

1. Vietējā pašvaldība nozīmē vietējās varas tiesības un spēju likumā noteiktajās robežās regulēt un vadīt nozīmīgu valsts lietu daļu uz savu atbildību un vietējo iedzīvotāju interesēs.
2. Šīs tiesības realizē padomes vai pārstāvju sapulces, kuru locekļus brīvi ievēlē aizklāti balsojot uz vienlīdzīgu, tiešu un vispārēju vēlēšanu tiesību pamata; tām var būt pakļautas izpildinstitūcijas. Šis princips nekādā veidā neietekmē tiesības izmantot pilsoņu sapulces, referendumus vai jebkuru citu pilsoņu tiešās līdzdalības formu, kur to pieļauj likums.

4. pants – Vietējās pašvaldības kompetence

1. Vietējās varas pilnvaras un pienākumus nosaka konstitūcija vai likums. Taču šis noteikums neliedz piešķirt vietējām varām pilnvaras un pienākumus īpašiem mērķiem saskaņā ar likumu.

2. Vietējās varas likumā noteiktās robežās ir pilnā mērā tiesīgas īstenot savas iniciatīvas ikvienā jautājumā, kurš nav izslēgts no to kompetences vai uzdots veikt kādai citai varai.

3. Pamatā valsts pienākumus pēc iespējas realizē tā vara, kas atrodas vistuvāk pilsoņiem. Uzdodot kāda pienākuma izpildi citai varai, ņem vērā uzdevuma apjomu un būtību, kā arī efektivitātes un ekonomijas nosacījumus.

4. Vietējām varām piešķirtās pilnvaras parasti ir pilnīgas un ekskluzīvas. Cita, centrālā vai reģionālā vara, nedrīkst tās apstrīdēt vai ierobežot, izņemot gadījumus, kad tas paredzēts likumā.

5. Gadījumos, kad centrālā vai reģionālā vara deleģē savas pilnvaras vietējām varām, tām, cik iespējams, jāļauj šo pilnvaru realizēšanu brīvi pielāgot vietējiem apstākļiem.

6. Plānošanas un lēmumu pieņemšanas procesā par jautājumiem, kas tieši attiecas uz vietējo varu, ar tām nepieciešams konsultēties, cik iespējams savlaicīgi un atbilstošā veidā.

5. pants – Vietējās varas teritoriju robežu aizsardzība

Vietējās varas teritoriju robežu izmaiņas nav atļauts izdarīt bez iepriekšējas konsultēšanās ar attiecīgo vietējo varu, pēc iespējas ar referenduma palīdzību, kur tas ir likumīgi atļauts.

6. pants – Pārvaldes struktūru un līdzekļu atbilstība vietējās varas uzdevumiem

1. VNepārkāpjot likumā paredzētos vispārējos noteikumus, vietējām varām ir atļauts pašām noteikt savas iekšējās

pārvaldes struktūras, lai pielāgotu tās vietējām vajadzībām un nodrošinātu efektīvu pārvaldi.

2. Vietējo valdību darbinieku dienesta apstākļiem jābūt tādiem, kas atļauj augstas kvalifikācijas darbinieku pieņemšanu darbā, balstoties uz nopelniem un kompetenci; šajā nolūkā ir jānodrošina atbilstoši mācību un darba samaksas apstākļi un karjeras iespējas.

7. pants – Vietējā līmeņa pienākumu izpildes apstākļi

1. Vietējo vēlēto pārstāvju darba apstākļiem ir jānodrošina brīva iespēja realizēt savas funkcijas.

2. Darba apstākļiem ir jānodrošina piemērota finansu kompensācija par izdevumiem, kuri radušies pildot attiecīgo amatu, kur iespējams kompensējot arī ienākumu vai darba samaksas zaudējumu; kā arī jānodrošina atbilstoša sociālā aizsardzība.

3. Jebkuras funkcijas un darbības, kas nav savienojamas ar vietējās vēlētās amatpersonas statusu, tiek noteiktas likumā vai tiesību pamatprincipos.

8. pants – Administratīvā pārraudzība pār vietējo varu darbību

1. Jebkuru administratīvo pārraudzību pār vietējo varu darbību var veikt tikai saskaņā ar tādām procedūrām un tādos gadījumos, kuri ir noteikti konstitūcijā vai likumā.

2. Jebkura administratīvā pārraudzība pār vietējo varu darbību parasti tiek virzīta uz to, lai nodrošinātu to atbilstību likumam un konstitucionāliem principiem. Taču administratīvu

pārraudzību drīkst realizēt augstāka līmeņa varas, attiecībā uz to uzdevumu izpildes lietderību, kuri ir deleģēti vietējām varām.

3. Administratīvā pārraudzība pār vietējām varām tiek realizēta tādā veidā, lai nodrošinātu, ka kontrolējošās varas iejaukšanās ir proporcionāla to interešu svarīgumam, kuras ir paredzēts aizsargāt.

9. pants – Vietējo varu finansu resursi

1. Vietējām varām valsts ekonomiskās politikas ietvaros ir tiesības uz pietiekamiem pašu finansu resursiem, ar kuriem tās drīkst brīvi rīkoties savu pilnvaru robežās.

2. Vietējo varu finansu resursiem ir jābūt proporcionāliem pienākumiem, kas šīm varām ir noteikti konstitūcijā un ar likumu.

3. Vismaz daļa no vietējo varu finansu resursiem ir jāiegūst no vietējiem nodokļiem un maksas, kuru likmes tās ir tiesīgas noteikt likumā paredzētajās robežās.

4. Finanšu sistēmām, uz kurām ir balstīti vietējām varām pieejamie līdzekļi, ir jābūt pietiekami daudzveidīgām un elastīgām, lai tās praktiski dotu iespēju sekot izpildāmo uzdevumu izmaksu patiesajai attīstībai.

5. Finansiāli vājāko vietējo varu aizsardzība izsauc nepieciešamību ieviest finanšu izlīdzināšanas procedūras vai līdzvērtīgus pasākumus, kuru nolūks ir izlabot vietējo varu potenciālo finansēšanas avotu un uzliktās finanšu nastas nevienādā sadalījuma radītās sekas. Šāda procedūras vai pasākumi

nevar ierobežot vietējo varu rīcības brīvību savu pienākumu robežās.

6. Ar vietējām varām atbilstošā veidā ir jākonsultējas par metodi, kādā tām ir piešķirami pārdalāmie līdzekļi.

7. Dotācijas, kas tiek piešķirtas vietējām varām, pēc iespējas nedrīkst paredzēt noteiktu projektu finansēšanai. Dotāciju piešķiršana nevar ierobežot vietējo varu galveno brīvību - tiesības izraudzīties finansu politiku savas kompetences ietvaros.

8. Lai varētu izdarīt aizņēmumus kapitālieguldījumu finansēšanai, vietējām varām likumā noteiktās robežās jābūt pieejamam nacionālajam kapitāla tirgum.

10. pants – Vietējo varu tiesības apvienoties

1. Realizējot savas pilnvaras, vietējām varām ir tiesības sadarboties un likumā noteiktās robežās veidot konsorcijs ar citām vietējām varām ar mērķi īstenot uzdevumus, par kuriem tām ir kopīga interese.

2. Katrai valstij jāatzīst vietējo varu tiesības apvienoties kopējo interešu aizstāvēšanai un attīstīšanai un iestāties starptautiskajās vietējo varu apvienībās.

3. Vietējām varām ir tiesības sadarboties ar līdzīgām varām citās valstīs, ievērojot nosacījumus, kurus drīkst noteikt ar likumu.

11. pants – Vietējās pašvaldības juridiskā aizsardzība

Vietējām varām ir tiesības griezties tiesā, lai nodrošinātu savu pilnvaru brīvu izpildi un valsts konstitūcijā un likumdošanas aktos ietvertu vietējo pašvaldību principu ievērošanu.

II Daļa – Dažādi noteikumi

12. pants – Saistības

1. Katra līgumslēdzējuse apņemas uzskatīt par tai saistošiem vismaz 20 Hartas I daļas punktus, turklāt vismaz 10 ir jāizvēlas no sekojošiem punktiem:

- 2.pants,
- 3.panta 1. un 2.punkts,
- 4.panta 1., 2. un 4.punkts,
- 5.pants,
- 7.panta 1.punkts,
- 8.panta 2.punkts,
- 9.panta 1., 2. un 3.punkts,
- 10.panta 1.punkts,
- 11.pants.

2. Katra līgumslēdzēja valsts, iesniedzot ratifikācijas rakstu vai dokumentu par Hartas pieņemšanu vai akceptēšanu, paziņo Eiropas Padomes ģenerālsekretāram, kurus punktus tā izvēlējusies saskaņā ar šā panta pirmā punkta noteikumiem.

3. Vēlāk jebkurā laikā katra līgumslēdzējuse var paziņot ģenerālsekretāram, ka tā uzskata par saistošiem jebkurus Hartas punktus, kurus tā vēl nebija pieņēmusi saskaņā ar šā panta pirmā punkta noteikumiem. Šādas vēlāk pieņemtās saistības tiek uzskatītas par ratifikācijas pieņemšanas vai

akceptēšanas dokumenta neatņemamu sastāvdaļu attiecībā uz pusi kas par tām paziņo, un stājas spēkā pirmajā mēneša dienā pēc triju mēnešu termiņa izbeigšanās, skaitot no dienas, kad ģenerālsekretārs saņēmis attiecīgo paziņojumu.

13. pants – Varas, uz kurām attiecas harta

Šajā Hartā ietvertie vietējo pašvaldību principi attiecas uz visām līgumslēdzēju valstu teritorijā esošo vietējo varu kategorijām. Tomēr katra puse, iesniedzot ratifikācijas rakstu vai dokumentu par Hartas pieņemšanu vai akceptēšanu, var norādīt, uz kurām vietējo vai reģionālo varu kategorijām šī Harta tiek attiecināta vai kuras kategorijas tiek izslēgtas no tās darbības loka. Līgumslēdzējpusē var arī vēlāk attiecināt Hartas darbību uz citām vietējo vai reģionālo varu kategorijām, par to paziņojot Eiropas Padomes ģenerālsekretāram.

14. pants – Informēšana

Katra līgumslēdzējpusē iesniedz ģenerālsekretāram visu attiecīgo informāciju par likumdošanas noteikumu pieņemšanu un citiem pasākumiem, kas veikti, lai nodrošinātu atbilstību šai Hartai.

III Daļa

15. pants – Parakstīšana, ratifikācija un spēkā stāšanās

1. Šo Hartu atļauts parakstīt Eiropas Padomes dalībvalstīm. Harta ir jāratificē, jāpieņem vai jāakceptē. Ratifikācijas

raksti vai dokumenti par Hartas pieņemšanu vai akceptēšanu iesniedzami glabāšanā Eiropas Padomes ģenerālsekretāram.

2. Šī Harta stājas spēkā pēc trim mēnešiem no dienas, kad saskaņā ar šā panta iepriekšējā punkta noteikumiem četras Eiropas Padomes dalībvalstis izteikušas piekrišanu uzskatīt Hartu par saistošu, proti, ar šiem trim mēnešiem sekojošā mēneša pirmo datumu.

3. Attiecībā uz jebkuru Eiropas Padomes dalībvalsti, kas vēlāk izteikusi piekrišanu uzskatīt Hartu par saistošu, Harta stājas spēkā pēc trim mēnešiem no dienas, kad šī valsts iesniegusi ratifikācijas rakstu vai dokumentu par Hartas pieņemšanu vai akceptēšanu, proti, ar šiem trim mēnešiem sekojošā mēneša pirmo datumu.

16. pants – Teritoriālā atruna

1. Katra valsts, parakstot Hartu vai iesniedzot ratifikācijas rakstu vai dokumentu par Hartas pieņemšanu, akceptēšanu vai pievienošanos, var norādīt teritoriju vai teritorijas, uz kurām šī Harta attiecas.

2. Katra valsts jebkurā brīdī var ar Eiropas Padomes ģenerālsekretāram adresētu deklarāciju paplašināt šīs Hartas darbību uz jebkuru citu deklarācijā norādītu teritoriju. Attiecībā uz šo teritoriju Harta stājas spēkā pēc trim mēnešiem no dienas, kad deklarāciju saņēmis ģenerālsekretārs, proti, ar šiem trim mēnešiem sekojošā mēneša pirmo datumu.

3. Katra deklarācija, kas sastādīta saskaņā ar diviem iepriekšējiem punktiem attiecībā uz jebkuru deklarācijā norādītu teritoriju, var tikt anulēta, nosūtot ģenerālsekretāram adresētu paziņojumu.

17. pants – Denonsācija

1. Katrai līgumslēdzējpusēi ir tiesības denonsēt šo Hartu jebkurā laikā pēc piecu gadu perioda izbeigšanās, skaitot no dienas, kad tā stājusies spēkā attiecībā uz konkrēto valsti. Par denonsāciju Eiropas Padomes ģenerālsēkretārs jāinformē sešus mēnešus iepriekš. Šāda denonsācija neietekmē Hartas spēkā esamību attiecībā uz citām līgumslēdzējpusēm ar nosacījumu, ka to skaits nekad nebūs mazāks par četrām šādām pusēm.
2. Saskaņā ar šā panta iepriekšējā punkta noteikumiem katra valsts var denonsēt jebkuru pirms tam pieņemto I daļas punktu ar nosacījumu, ka puse turpina uzskatīt par saistošiem 12.panta pirmajā punktā noteikto punktu skaitu un veidu. Tikš uzskatīts, ka jebkura puse, kas denonsējusi kādu no punktiem un tādējādi vairs neatbilst 12.panta pirmā punkta prasībām, līdz ar to ir denonsējusi Hartu kopumā.

18. pants – Paziņojumi

Eiropas Padomes ģenerālsēkretārs paziņo Eiropas Padomes dalībvalstīm par:

- a. katru parakstīšanu;
- b. katru dokumentu, kas tiek iesniegts par ratifikāciju, pieņemšanu vai akceptēšanu;
- c. katru termiņu, kad šī Harta stājas spēkā saskaņā ar 15.pantu;
- d. katru paziņojumu, kas saņemts 12.panta 2. un 3.punkta noteikumu sakarā;
- e. katru paziņojumu, kas saņemts 13.panta noteikumu sakarā;

- f. jebkuru citu aktu, paziņojumu vai korespondenci, kas attiecas uz šo Hartu.

Apliecinot iepriekšminēto, Hartu paraksta personas, kuras noteiktā kārtībā pilnvarotas veikt šādu parakstīšanu.

Parakstīta Strasbūrā 1985.gada oktobra 15.dienā angļu un franču valodās, abi teksti vienlīdz autentiski, vienā eksemplārā, kas tiks iesniegts glabāšanai Eiropas Padomes arhīvos. Eiropas Padomes ģenerālsēkretārs nosūta apliecinātas kopijas visām Eiropas Padomes dalībvalstīm.

**Eiropas vietējo pašvaldību
hartas Papildprotokols
par tiesībām piedalīties
vietējās varas darbībā**

Ūtrehta, 16.XI.2009

Preambula

Eiropas Padomes dalībvalstis, kas parakstījušas šo Eiropas vietējo pašvaldību hartas (turpmāk tekstā „Harta”, ETS Nr. 122) Papildprotokolu,

uzskatot, ka Eiropas Padomes mērķis ir panākt ciešāku vienotību starp tās dalībvalstīm to kopējo mantoto ideālu un principu aizsargāšanā un īstenošanā;

uzskatot, ka tiesības piedalīties valsts lietu pārvaldīšanā pie-der pie demokrātijas principiem, kas ir kopīgi visām Eiropas Padomes dalībvalstīm;

uzskatot, ka attīstība dalībvalstīs ir parādījusi šī principa nozīmīgumu vietējām pašvaldībām;

uzskatot, ka būtu piemēroti papildināt Hartu ar noteikumiem, kas garantē tiesības piedalīties vietējās varas darbībā;

ņemot vērā Ministru komitejas 2008. gada 27. novembrī pieņemto Eiropas Padomes Konvenciju par piekļuvi oficiāliem dokumentiem;

ņemot vērā arī Eiropas Padomes valstu un valdību vadītāju 3. augstākā līmeņa tikšanās laikā (Varšavā, 2005. gada 16.-17. maijā) pieņemto Deklarāciju un Rīcības plānu,

ir vienojušās par sekojošo:

1. pants – Tiesības piedalīties vietējās varas darbībā

1. Dalībvalstis visām to jurisdikcijā esošajām personām nodrošina tiesības piedalīties vietējās varas darbībā.
2. Tiesības piedalīties vietējās varas darbībā nozīmē tiesības noteikt vai ietekmēt vietējās varas pilnvaru un pienākumu īstenošanu.
3. Likumos ir jānodrošina līdzekļi, kas atvieglo šo tiesību izmantošanu. Izvairoties no nepamatotas kādas personas vai personu grupas diskriminēšanas, likumos var paredzēt īpašus pasākumus atšķirīgiem apstākļiem vai personu kategorijām. Saskaņā ar puses konstitucionālajām un/vai starptautiskajām saistībām likumos var paredzēt pasākumus, kas ir paredzēti tikai vēlētājiem.
 - 4.1. Katra puse likumos atzīst puses pilsoņu tiesības kā vēlētājiem vai kandidātiem piedalīties viņu dzīvesvietas padomju vai pārstāvju sapulces vēlēšanās.
 - 4.2. Likumā tāpat atzīst citu personu tiesības šādi piedalīties, kad puse saskaņā ar tās konstitucionālo kārtību tā nolemj vai kad tas atbilst puses starptautiskajām tiesiskajām saistībām.
 - 5.1. Jebkādas formalitātes, nosacījumus vai ierobežojumus saistībā ar līdzdalību vietējās varas darbībā nosaka likumā, un tie atbilst puses starptautiskajām tiesiskajām saistībām.
 - 5.2. Likums nosaka tādas formalitātes, nosacījumus un ierobežojumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu, ka, izmantojot tiesības piedalīties, netiek apdraudēta godprātīga un caurskatāma vietējās varas pilnvaru un pienākumu īstenošana.
 - 5.3. Žojumiem ir jābūt vajadzīgiem, lai būtu iespējama darboties spējīga politiskā demokrātija, lai varētu uzturēt sabiedrības

drošību demokrātiskā sabiedrībā vai lai puse spētu ievērot tās starptautiskās tiesiskās saistības.

2. pants – Pasākumi, ar kuriem īsteno tiesības piedalīties

1. Puses veic visus nepieciešamos pasākumus, lai varētu īstenot tiesības piedalīties vietējās varas darbībā.
2. Šādi pasākumi, kas nodrošina tiesības piedalīties, ietver:
 - i. vietējo varu pilnvarošanu, lai tās padarītu iespējamu, sekmētu un atvieglotu šajā Protokolā noteikto tiesību piedalīties īstenošanu;
 - ii. šādu procedūru, pasākumu un mehānismu izveidi:
 - a. procedūras cilvēku iesaistīšanai, kas var ietvert konsultāciju procesus, vietējos referendumus un peticijas, kā arī gadījumos, kad vietējā varā ir daudz iedzīvotāju un/vai tā aptver plašu ģeogrāfisku platību – pasākumus, lai iesaistītu cilvēkus tiem tuvā līmenī;
 - b. procedūras, lai saskaņā ar puses konstitucionālo kārtību un starptautiskajām tiesiskajām saistībām varētu piekļūt vietējo varu rīcībā esošiem oficiāliem dokumentiem;
 - c. pasākumus, lai nodrošinātu to personu kategoriju vajadzības, kurām līdzdalības īstenošanā nākas saskarties ar īpašiem šķēršļiem;
 - d. mehānismus un procedūras, lai izskatītu sūdzības un ierosinājumus saistībā ar vietējo varu un vietējo sabiedrisko pakalpojumu funkcionēšanu;

- iii. informācijas un sakaru tehnoloģiju izmantošanas veicināšanu, lai sekmētu šajā Protokolā noteikto tiesību piedalīties īstenošanu.
3. Procedūras, pasākumi un mehānismi dažādām vietējo varu kategorijām var atšķirties atkarībā no to lieluma un kompetences.
4. Plānošanas un lēmumu pieņemšanas procesā par pasākumiem, kas veicami, lai būtu iespējams īstenot tiesības piedalīties vietējās varas darbībā, cik iespējams, savlaicīgi un atbilstošā veidā konsultējas ar vietējām varām.

3. pants – Varas, uz kurām attiecas Protokols

Šis Protokols attiecas uz visām puses teritorijā esošām vietējo varu kategorijām. Tomēr katra valsts, iesniedzot tās dokumentu par ratifikāciju, pieņemšanu vai apstiprināšanu, var norādīt, uz kurām vietējo vai reģionālo varu kategorijām tā plāno attiecināt šo Protokolu vai kuras to kategorijas dalībvalsts plāno izslēgt no Protokola darbības jomas. Tā var arī vēlāk attiecināt Protokola darbību uz citām vietējo vai reģionālo varu kategorijām, par to paziņojot Eiropas Padomes ģenerālsekretāram.

4. pants – Teritoriālā attiecināšana

1. Katra valsts, parakstot Protokolu vai iesniedzot dokumentu par Protokola ratifikāciju, pieņemšanu vai apstiprināšanu, var norādīt teritoriju vai teritorijas, uz kurām šis Protokols attiecas.
2. Katra puse vēlāk jebkurā laikā var ar Eiropas Padomes ģenerālsekretāram adresētu deklarāciju paplašināt šī Protokola darbību, iekļaujot tajā jebkuru citu deklarācijā norādītu terito-

riju. Attiecībā uz šo teritoriju Protokols stājas spēkā tā mēneša pirmajā datumā, kas seko trīs mēnešus ilgam periodam pēc datuma, kad deklarāciju saņēmis ģenerālsēkretārs.

3. Katru deklarāciju, kas sastādīta saskaņā ar diviem iepriekšējiem punktiem attiecībā uz jebkuru deklarācijā norādītu teritoriju, var atsaukt ar Eiropas Padomes ģenerālsēkretāram adresētu paziņojumu. Deklarācijas anulēšana stājas spēkā tā mēneša pirmajā datumā, kas seko sešus mēnešus ilgam periodam pēc datuma, kad ģenerālsēkretārs saņēmis šādu paziņojumu.

5. pants – Parakstīšana un spēkā stāšanās

1. Šis Protokols ir atvērts parakstīšanai Eiropas Padomes dalībvalstīm, kas ir parakstījušas Hartu. Protokols ir jāratificē, jāpieņem vai jāapstiprina. Eiropas Padomes dalībvalsts nevar ratificēt, pieņemt vai apstiprināt šo Protokolu, ja tā iepriekš vai vienlaicīgi ar Protokolu nav ratificējusi, pieņēmusi vai apstiprinājusi Hartu. Dokumentus par Protokola ratifikāciju, pieņemšanu vai apstiprināšanu iesniedz glabāšanā Eiropas Padomes ģenerālsēkretāram.

2. Šis Protokols stājas spēkā tā mēneša pirmajā datumā, kas seko trīs mēnešus ilgam periodam pēc datuma, kad saskaņā ar šā panta pirmās daļas noteikumiem astoņas Eiropas Padomes dalībvalstis ir atzinušas Protokolu par tām saistošu.

3. Attiecībā uz jebkuru valsti, kas vēlāk atzīst Protokolu par tai saistošu, Protokols stājas spēkā tā mēneša pirmajā datumā, kas seko trīs mēnešus ilgam periodam pēc datuma, kad šī valsts iesniedz ratifikācijas, pieņemšanas vai apstiprināšanas dokumentu.

6. pants – Denonsēšana

1. Jebkura puse var jebkurā laikā denonsēt šo Protokolu ar Eiropas Padomes ģenerāļsekretāram adresētu paziņojumu.
2. Šāda denonsēšana stājas spēkā tā mēneša pirmajā datumā, kas seko sešus mēnešus ilgam periodam pēc datuma, kad šo paziņojumu saņēmis ģenerāļsekretārs.

7. pants – Paziņošana

Eiropas Padomes ģenerāļsekretārs paziņo Eiropas Padomes dalībvalstīm par:

- a. katru parakstīšanu;
- b. katru ratifikācijas, pieņemšanas vai apstiprināšanas dokumenta iesniegšanu;
- c. katru datumu, kad šis Protokols stājas spēkā saskaņā ar 5. pantu;
- d. katru paziņojumu, kas saņemts no dalībvalstīm par 3. panta piemērošanu;
- e. jebkuru citu dokumentu, paziņojumu vai saraksti, kas attiecas uz šo Protokolu.

Apliecinot iepriekšminēto, Protokolu paraksta noteiktā kārtībā pilnvarotas personas.

Parakstīts 2009. gada 16. novembrī angļu un franču valodā, abi teksti ir vienlīdz autentiski, vienā eksemplārā, kas tiek iesniegts glabāšanai Eiropas Padomes arhīvos. Eiropas Padomes ģenerāļsekretārs nosūta apliecinātas kopijas katrai Eiropas Padomes dalībvalstij.

Eiropas vietējo pašvaldību harta

Paskaidrojošais ziņojums

I. Eiropas vietējo pašvaldību hartu Eiropas Padomes ietvaros un Reģionālo un pašvaldību lietu vadības komitejas vadībā izstrādāja valsts ekspertu komiteja, pamatojoties uz Eiropas Padomes Vietējo un reģionālo varu pastāvīgās konferences ierosināto projektu. Tā tika atvērta parakstīšanai 1985. gada 15. oktobrī kā Eiropas Padomes dalībvalstu konvencija.

II. Šī publikācija satur paskaidrojuma ziņojuma tekstu, kas sagatavots, pamatojoties uz komitejas diskusijām, un iesniegts Eiropas Padomes Ministru komitejai. Šis ziņojums nav uzskatāms par dokumentu, kas paredz Hartas teksta autoritatīvu interpretāciju, lai gan tas var veicināt izpratni par Hartas noteikumiem.

Paskaidrojuma raksts

A. Hartas pirmsākumi

Eiropas vietējo pašvaldību harta ir vairāku iniciatīvu un ilgstošu Eiropas Padomes apspriežu rezultāts.

Vietējās autonomijas aizsardzība un stiprināšana Eiropā, izmantojot dokumentu, kurā izklāstīti principi, kurus pieņēmušas visas Eiropas demokrātiskās valstis, ir sens vietējo pašvaldību mērķis. Jau sen atzīts, ka šādas hartas mērķis būtu nodrošināt to subjektu piesaisti, par kuru darbībām ir galvenokārt runa, kad tiek aizstāvēta vietējā autonomija, proti, valdības. Vēl jo vairāk tāpēc, ka kopš 1957. gada Eiropas Padome ir novērtējusi vietējās varas nozīmi, izveidojot pārstāvniecības struktūru Eiropas līmenī, kas ir kļuvusi par Eiropas Padomes Vietējo un reģionālo varu pastāvīgo konferenci (CLRAE).¹

CLRAE savā 1968. gada rezolūcijā iniciēja Deklarāciju par pašvaldību autonomijas principiem un aicināja Eiropas Padomes Ministru komiteju to apstiprināt. Šo iniciatīvu atbalstīja konsultatīvā asambleja, kas savā 1970. gada rekomendācijā Nr. 615 iesniedza Ministru komitejai tekstu, kurš balstīts uz CLRAE un kuru kopīgi izstrādājušas divas organizācijas. Tiesa, piedāvātajai deklarācijai bija pārāk vispārīgs un radikāls raksturs, lai ar to varētu veikt kādu konkrētu darbību.

CLRAE 1981. gada iniciatīva bija balstīta uz elastīgāku pieeju. Taču valdīja uzskats, ka principu nesaistoša deklarēšana neļautu

1. Kopš 1994. gada 14. janvāra Pastāvīgā konference tika pārveidota par Eiropas Padomes Vietējo un reģionālo pašvaldību kongresu (EPVPRK), atzīstot tās politisko nozīmi.

pienācīgi novērtēt vietējās autonomijas vai faktoru, kas to apdraud, nozīmīgumu.

Bija jālūdz valdības uzņemties saistības. Proti, Hartas tekstā bija jāatspoguļojas tādai elastībai, lai varētu ņemt vērā valstu konstitucionālās un administratīvo tradīciju atšķirības – nevis mazināt jauno dokumentu prasības, bet dot valdībām izvēles brīvību attiecībā uz noteikumiem, kas ir saistoši.

Loģisks šis pieejas iznākums bija iesniegt Ministru komitejai CLRAE ar 1981. gada rezolūciju Nr. 126 Eiropas Vietējo pašvaldību hartas projektu, lūdzot to apstiprināt un piešķirt Eiropas konvencijas statusu.

Ministru komiteja nolēma nosūtīt CLRAE priekšlikumus Reģionālo un pašvaldību lietu vadības komitejai, lai tos pārrunātu Eiropas pašvaldību ministru 5. konferencē 1982. gada 5.–7. oktobrī Lugāno. Savos secinājumos Lugāno ministri:

“... uzskata, ka šis Hartas projekts ir nozīmīgs solis pretī vietējās autonomijas principu definēšanai, tajā pašā laikā atzīmējot dažu ministru iebildumus par nepieciešamību Hartu veidot saistošas konvencijas formā un par dažiem Hartas satura aspektiem;

lūdz Eiropas Padomes Ministru komiteju informēt Reģionālo un pašvaldību lietu vadības komiteju (CDRM), kontaktējoties ar Eiropas Vietējo un reģionālo varas iestāžu konferenci, un veikt nepieciešamās izmaiņas Eiropas vietējo pašvaldību hartas projektā saskaņā ar konferences laikā izteiktiem komentāriem par formu un saturu, lai tos varētu iesniegt apstiprināšanai nākamajā konferencē”.

Ministru komiteja informēja CDRM, kas pēc tam veica pamatīgu Hartas projekta pārskatīšanu. Piemērojot Lugāno konferences secinājumus, CLRAE pārstāvji piedalījās diskusijās.

Pārskatītais Hartas projekta teksts tika beidzot iesniegts Eiropas vietējo pašvaldību ministru 6. konferencē 1984. gada 6.–8. novembrī, Romā. Pēc Hartas teksta pārskatīšanas ministri pauda vienbalsīgu atbalstu tajā ietvertajiem principiem. Attiecība uz Hartas juridisko formu vairākums ministru pauda atbalstu konvencijai.

Ņemot vērā konsultatīvās asamblejas un Ministru konferences Romā vienbalsīgo viedokli, 1985. gada jūnijā Ministru komiteja apstiprināja Eiropas vietējo pašvaldību hartu konvencijas formā. Atzīstot to, ka iniciatīva par Hartu sākotnēji nāca no Eiropas Vietējo un reģionālo varu pastāvīgās konferences, konvenciju tika nolemts atvērt parakstīšanai 1985. gada 15. oktobrī par godu CLRAE 20. plenārsesijai.

B. Vispārējās piezīmes

Eiropas vietējo pašvaldību hartas mērķis ir novērst vienotu Eiropas standartu trūkumu, lai noteiktu un aizsargātu vietējo pašvaldību tiesības un dotu iespēju efektīvi piedalīties vidi ietekmējošu lēmumu pieņemšanā.

Harta liek pusēm piemērot pamatnoteikumus, kas garantē vietējo pašvaldību politisku, administratīvu un finansiālu neatkarību. Tādējādi tā Eiropas līmenī uzskatāmi parāda politisku gribu visos teritoriālās pārvaldes līmeņos īstenot principus, kurus Eiropas Padome aizstāvēja kopš savas izveides. Eiropas Padome uzskata par savu uzdevumu uzturēt Eiropas demokrātijas sirdsapziņu un cilvēktiesību aizsardzību visplašākajā nozīmē. Tas nostiprina pārliecību, ka pašpārvaldes pakāpi, kāda piemīt vietējām pašvaldībām, var uzskatīt par patiesas demokrātijas kritēriju.

Hartai ir trīs daļas. Pirmajā daļā ietverti pamatnoteikumi, kas nosaka vietējo pašvaldību principus. Tā norāda uz konstitucionāla un juridiska pamata nepieciešamību vietējām pašvaldībām, definē jēdzienu un izveido principus, kas regulē vietējo pašvaldību varu.

Turpmākie Hartas panti attiecas uz vietējo pašvaldību robežu aizsardzību, nodrošinot tām autonomiju attiecībā uz to administratīvajām struktūrām un kompetentu darbinieku pieejamību un definējot nosacījumus vietējā veltētā amata ieņemšanai.

Divu galveno pantu mērķis ir ierobežot vietējo pašvaldību darbības administratīvu pārraudzību un nodrošināt, lai to rīcībā būtu pietiekami finanšu resursi ar nosacījumu, ka tas nekaitē pašvaldību autonomijai. Pārējie noteikumi šajā daļā attiecas uz vietējo pašvaldību tiesībām sadarboties un veidot apvienības un uz vietējo pašvaldību aizsardzību ar tiesībām tieši vērsties pēc palīdzības.

Hartas II daļa ietver noteikumus attiecībā uz pušu saistību samēru. Saskaņā ar nodomu nodrošināt reālu līdzsvaru starp būtisko principu saglabāšanu un elastību, kas nepieciešama, lai ņemtu vērā dažādu dalībvalstu juridiskās un institucionālās īpatnības, tā ļauj pusēm izslēgt dažus Hartas noteikumus, kurus tās uzskata par saistošiem.

Tādējādi tas ir kompromiss starp atzišanu, ka, no vienas puses, vietējās pašvaldības ietekmē valsts struktūru un organizāciju, kas ir valdības galvenās rūpes, un, no otras puses, mērķi aizsargāt vismaz pamatprincipus, kādi būtu jāievēro jebkurai vietējās pašvaldības demokrātiskai sistēmai.

Pušu saistības vēlāk var papildināt, kad tiek likvidēti attiecīgie šķēršļi. Potenciāli Hartā noteiktie vietējo pašvaldību principi attiecas uz visiem līmeņiem vai kategorijām katrā dalībvalstī un arī izmaiņām, kuras nepieciešams īstenot teritoriālajās varas institūcijās reģionālā līmenī. Taču īpašos gadījumos pusēm ir atļauts neattiecināt dažas varas iestāžu kategorijas no Hartas darbības jomas.

Harta neparedz institucionalizētu kontroles sistēmu attiecībā uz tās piemērošanu papildus prasībai pusēm sniegt visu attiecīgo informāciju par likumdošanas vai citiem pasākumiem, kas īstenoti, lai nodrošinātu atbilstību Hartai.

Tika apsvērta iespēja izveidot starptautisku uzraudzības sistēmu, kas būtu analoga Eiropas Sociālās hartas sistēmai.

Tomēr tika uzskatīts, ka ir iespējams atteikties no sarežģīta uzraudzības mehānisma, ņemot vērā, ka CLRAE klātbūtne Eiropas Padomē ar tiešu piekļuvi Ministru komitejai nodrošinātu pienācīgu politisku atbilstības Hartas prasībām kontroli.

Teksta pēdējā daļā ir ietverti nobeiguma noteikumi, kas atbilst tiem, ko ierasts lietot Eiropas Padomes konvencijās.

Eiropas vietējo pašvaldību harta ir pirmais daudzpusējais juridiskais dokuments, kura mērķis ir noteikt un aizsargāt vietējās autonomijas principus, kas veido demokrātijas pilārus, kura aizsardzība un attīstība ir Eiropas Padomes funkcija. Var cerēt, ka tā dos būtisku ieguldījumu Eiropas kopīgo vērtību aizsardzībā un sekmēšanā.

C. Komentārs par Hartas noteikumiem

Preambula

Preambula sniedz iespēju formulēt Hartas pamatprincipus. Būtībā tie ir:

- vietējo pašvaldību būtisks ieguldījums demokrātijas, efektīvas pārvaldes un varas decentralizācijas īstenošanā;
- vietējo pašvaldību nozīmīgs ieguldījums Eiropas veidošanā;
- nepieciešamība vietējām pašvaldībām būt demokrātiski veidotām un baudīt plašu autonomiju.

1. pants

1. pantā pausta pušu apņemšanās uzskatīt par saistošiem Hartas 1. daļā (2.-11. pantā) paustos vietējo pašvaldību principus 12. pantā noteiktajā apjomā.

2. pants

Šis pants paredz, ka vietējās pašvaldības principam jābūt rakstiski nostiprinātam likumā.

Nemot vērā principa svarīgumu, turpmāk ieteicams to iekļaut pamattekstā, kas reglamentē valsts organizāciju, proti, konstitūcijā. Tomēr tika atzīts, ka tajās valstīs, kurās, lai veiktu grozījumus konstitūcijā, bija nepieciešama likumdevēja absolūtā vairākuma piekrišana vai referendumā pausta visu iedzīvotāju piekrišana, nebūtu iespējams uzlikt par pienākumu nostiprināt vietējās pašvaldības principu konstitūcijā. Tika arī atzīts, ka valstīm, kurām nav rakstiskas konstitūcijas, bet konstitūciju var atrast dažādos dokumentos un avotos, varētu rasties īpašas

grūtības, vai tās pat nevarētu īstenot šo apņemšanos. Jāņem vērā arī tas, ka federālajās zemēs vietējo pašvaldību vairāk var regulēt pašas federālās zemes nekā centrālā federālā valdība. Harta neietekmē pilnvaru un atbildības sadalījumu starp federālo valsti un federatīvajām valstīm.

3. pants

Šis pants nosaka vietējās pašvaldības būtiskās īpašības Hartas izpratnē.

1.punkts

Jēdziens “spēja” nozīmē, ka līdztekus likumīgām tiesībām regulēt un pārvaldīt atsevišķus valsts jautājumus jābūt līdzekļiem, ar kuriem to var veikt efektīvi. Jēdziens “likuma ietvaros” atzīst to, ka šīs tiesības un spējas var precīzāk noteikt likumdošanā.

“Pamatojoties uz savu atbildību” uzsver, ka vietējās pašvaldības nedrīkst ierobežot, lai tās darbotos tikai kā augstākas varas pārstāvji.

Nav iespējams precīzi definēt, kādu jautājumu regulēšanā un vadīšanā būtu jāiesaista vietējās pašvaldības. Tādi izteikumi kā “vietējie jautājumi” un “pašu jautājumi” tika noraidīti kā pārāk neskaidri un grūti interpretējami. Dalībvalstu tradīcijas attiecībā uz jautājumiem, kuri pieder pie vietējo pašvaldību saglabāšanas, ļoti atšķiras. Patiesībā lielākajai daļai jautājumu ir ietekme gan vietējā, gan valsts mērogā. Atbildība par tiem dažādās valstīs var atšķirties. Laika gaitā to pat var sadalīt starp dažādiem pārvaldes līmeņiem. Ierobežojot vietējās varas iestādes, pastāvētu risks tām piešķirt nenozīmīgu lomu. No otras puses, tiek pieņemts, ka valstis vēlēšies paturēt noteiktas funkcijas, piem. valsts aizsardzība, centrālai valdībai. Hartas

mērķis ir nodrošināt, lai vietējām pašvaldībām būtu plašs pienākumu loks, kurus var veikt vietējā līmenī. Šie pienākumi ir definēti 4. pantā.

2.punkts

Pašpārvaldes tiesības jāīsteno demokrātiski izveidotām iestādēm. Šis princips atbilst tai nozīmei, ko Eiropas Padomes piešķir valdības demokrātiskajām formām.

Parasti šīs tiesības ir pārstāvju asamblejai, kurai vai nu ir pakļautas izpildvaras institūcijas vai to nav. Tajā pašā laikā tiek pieļauta tiešās demokrātijas iespēja, ja tas paredzēts statūtos.

4.pants

Kā jau paskaidrots 3. panta komentāros, izsmeļoši uzskaitīt pilnvaras un atbildību, kas attiektos uz vietējām pašvaldībām visā Eiropā nav iespējams, kā arī nebūtu lietderīgi mēģināt to darīt. Taču šis pants definē vispārējus principus, uz kuriem būtu jābalsta vietējo varas iestāžu atbildība un pilnvaru veids.

1.punkts

Tā kā vietējām pašvaldībām ir būtiska vietējo varas iestāžu atbildības forma, tas ir gan skaidrības, gan juridiskās noteiktības interesēs, lai pamatpienākumi tām netiktu piešķirti uz ad hoc pamata, bet gan pienācīgi noteikti likumdošanā. Parasti atbildību piešķir ar konstitucionālu vai parlamentāru aktu. Taču, neskatoties uz vārda "statūts" lietojumu šajā punktā, ir atzīts, ka, lai nodrošinātu efektivitāti, dažās valstīs ir vēlams, lai parlaments deleģētu savas pilnvaras attiecībā uz īpašas atbildības piešķiršanu, sevišķi, lai detalizēti risinātu tos jautājumus, kuri jāīsteno saskaņā ar Eiropas Kopienas direktīvām, ja vien parlamentam saglabājas pietiekamas iespējas pārraudzīt

deleģēto pilnvaru izmantošanu. Turklāt izņēmums attiecas uz Eiropas Kopienas dalībvalstīm, ciktāl Kopienas regulas (kas saskaņā ar Romas līguma 189. pantu ir tieši piemērojamas) var noteikt īpašu pasākumu piemērošanu dotajā pārvaldes līmenī.

2.punkts

Papildus pienākumiem, ko tiesību akti piešķir konkrētiem varas līmeņiem, var rasties citas vajadzības vai iespējas valsts institūciju rīcībai.

Ja šīs darbības jomas rada vietēja līmeņa sekas un netiek izslēgtas no vispārējās kompetences iegūšanas lielākajā daļā dalībvalstu, vietējai varai kā politiskai organizācijai, kas rīkojas savā vārdā, ir svarīgi sekmēt savu iedzīvotāju labklājību, lai tiem būtu tiesības izrādīt iniciatīvu šajos jautājumos.

Vispārīgos noteikumus, saskaņā ar kuriem viņi var rīkoties šādos gadījumos, tomēr jānosaka ar likumu. Tomēr dažās dalībvalstīs vietējām pašvaldībām jāspēj pierādīt sava rīcība. Šādā sistēmā vietējām varas iestādēm var dot plašu rīcības brīvību ne tikai attiecībā uz īpašu atbildību, kuras esamību saprot ar 4. panta 2. punktu.

3. punkts

Šis punkts skaidri formulē vispārējo principu, ka valsts pienākumu īstenošanai jābūt decentralizētai. Šis princips ir daudzkārt skaidrots Eiropas Padomes kontekstā, it īpaši 1977. gada Eiropas pašvaldību lietu ministru Lisabonas konferences secinājumos. Tas nozīmē, ka, ja vien uzdevuma raksturs vai mērogs neprasa, lai to skatītu lielākā teritoriālā zonā, vai ja nepastāv īpaši svarīgi ekonomiski vai efektivitātes apsvērumi, to pamatā vajadzētu uzticēt tuvākajai vietējai varai. Tomēr šis noteikums nenozīmē

prasību sistemātiski decentralizēt funkcijas šādām vietējām varas iestādēm, kuras, ņemot vērā to raksturu un lielumu, var paveikt tikai ierobežotos uzdevumos.

4. punkts

Šis punkts ir saistīts ar pienākumu pārklāšanos. Lai nodrošinātu skaidrību un izvairītos no tendences pakāpeniski mazināt atbildību, pilnvaras parasti ir pilnīgas un ekskluzīvas. Tomēr dažās nozarēs ir nepieciešama papildu rīcība dažādos varas līmeņos, un ir svarīgi, ka šajos gadījumos centrālās vai reģionālās iestādes iejaukšanās notiek saskaņā ar skaidrām likumdošanas normām.

5. punkts

Vietējo pašvaldību administratīvās struktūras un zināšanas par vietējiem apstākļiem var padarīt tās par atbilstošām iestādēm, lai īstenotu noteiktas funkcijas, galīgā atbildība par kurām ir vietējām varas iestādēm ar plašākām pilnvarām.

Tomēr ir svarīgi, lai šāda deleģēšana pārmērīgi neapdraud vietējā līmeņa neatkarīgas iestādes jomu, lai tai būtu atļauts, ja tas ir iespējams, ņemt vērā vietējos apstākļus, īstenojot deleģētās pilnvaras.

Tomēr ir atzīts, ka attiecībā uz noteiktām funkcijām, piemēram, jautājumā par personu apliecinošu dokumentu, nepieciešamība pēc vienotiem noteikumiem var neatstāt vietu rīcības brīvībai.

6.punkts

Lai gan 1. līdz 5. punkts apskata jautājumus, kas ietilpst vietējo varu darbības jomā, 6. punkts apskata gan jautājumus, kas

ietilpst šo iestāžu darbības jomā, gan jautājumus, kas nav saistīti ar to darbības jomu, bet kuri tos īpaši ietekmē. Teksta redakcija nosaka, ka konsultāciju veidam un laikam būtu jābūt tādiem, lai vietējām varām būtu iespēja īstenot ietekmi, tajā pašā laikā atzīstot, ka ārkārtas apstākļos vai īpaši steidzamos gadījumos var ignorēt prasību pēc konsultācijas. Šādai konsultācijai būtu jānotiek tieši ar iestādi vai attiecīgajām iestādēm, vai netieši ar viņu apvienību starpniecību, ja ir iesaistītas vairākas iestādes.

5.pants

Priekšlikumiem mainīt robežas, ekstremālos gadījumos apvienojoties ar citām iestādēm, ir acīmredzami būtiska nozīme vietējām pašvaldībām un to iedzīvotājiem.

Lai gan lielākajā daļā valstu tiek uzskatīts, ka nav reāli sagaidīt, ka vietējai sabiedrībai būs tiesības uzlikt veto šādām izmaiņām, iepriekšējas tiešas vai netiešas konsultācijas ir būtiskas. Iespējams referendumi nodrošinās šādām konsultācijām piemērotu procedūru, bet vairākās valstīs tām nav tiesību normu. Ja tiesību normas neparedz obligātu referenduma izmantošanu, var izmantot cita veida konsultācijas.

6. pants

1. punkts

Šajā punktā aplūkota nevis vietējās varas vispārējā konstitūcija un tās padome, bet gan tas, kā tiek organizēti tās administratīvie pakalpojumi. Lai gan centrālie vai reģionālie likumi var noteikt dažus vispārīgus organizēšanas principus, vietējām varas iestādēm jāspēj sakārtot savas administratīvās struktūras, lai ņemtu vērā vietējos apstākļus un administratīvo efektivitāti. Nedaudzas specifiskas prasības centrālajos vai reģionālajos

likumos attiecībā uz noteiktu komiteju vai administratīvu amatu izveidi ir pieņemamas, bet tām nevajadzētu uzspiest stingru organizācijas struktūru.

2. punkts

Lai nodrošinātu vietējās varas efektivitāti, ir būtiski, lai papildus atbilstošām vadības struktūrām tā spētu pieņemt darbā un noturēt personālu, kura kvalitāte atbilst iestādes pienākumiem. Tas lielā mērā ir atkarīgs no vietējās varas iestādes spējas nodrošināt labvēlīgus pakalpojuma nosacījumus.

7. pants

Šī panta mērķis ir nodrošināt gan to, lai ievēlēto pārstāvju darbību nevar novērst trešo personu darbība, gan to, lai dažu kategoriju personu kandidēšanu uz amatu neaizkavētu praktiski apsvērumi. Materiālie apsvērumi ietver atbilstošu finansiālo kompensāciju par izdevumiem, kas saistīti ar tādu darbību veikšanu, kā atbilstoša kompensācija par ienākumu zaudēšanu (īpaši tad, ja tiek ievēlēti padomnieki pilna laika izpildvaras pienākumu pildīšanai), atalgojumu un sociālo aizsardzību. Ievērojot šo pantu, būtu sagaidāma to personu reintegrācija, kuras pēc pilnvaru beigām atgriežas ierastajā darba dzīvē.

3. punkts

Šis punkts paredz, ka atstādināšana no vietējas vēlētas amatpersonas amata būtu jābalsta tikai uz objektīviem juridiskiem kritērijiem, nevis ad hoc lēmumiem. Tas nozīmē, ka rīcību neatbilstību gadījumā noteiks likums. Tomēr pastāv stingri iesakņojušies, nerakstīti tiesiski principi, kuri, šķiet, nodrošina pietiekamas garantijas.

8.pants

Šis pants aplūko kā vietējo varas iestāžu darbību uzrauga citi valdības līmeņi. Tas nav saistīts ar atļauju indivīdiem celt tiesā prasības pret vietējās varas iestādēm, kā arī ar ombuda vai citas oficiālas iestādes, kura pilda izmeklēšanas funkcijas, iecelšanu un darbību. Pirmkārt, šie noteikumi attiecas uz uzraudzības filozofiju, kas parasti tiek saistīta ar kontroles aizbildnību (contrôles de tutelle), kas jau sen ir kļuvusi par tradīciju vairākās valstīs. Tie attiecas uz tādu praksi kā iepriekšēja atļauja rīkoties vai apstiprinājums par aktu spēkā stāšanos, tiesības atcelt vietējās varas iestādes lēmumus, grāmatvedības kontroles, utt.

1.punkts

1.punkts nosaka, ka uzraudzībai ir nepieciešams piemērots juri- disks pamats, un tādējādi izslēdz ad hoc uzraudzības procedūras.

2. punkts

Parasti administratīvai uzraudzībai būtu jāaprobežojas tikai ar vietējās varas iestādes darbības likumības, nevis lietderības jautājumu. Viens īpašs, bet ne vienīgais izņēmums ir deleģēto uzdevumu gadījumā, ja iestāde, piešķirot pilnvaras, var vēlēties veikt uzraudzību pār uzdevuma veikšanu. Tas nedrīkst liegt vietējai varas iestādei īstenot zināmu rīcības brīvību 4. panta 5. punkta noteiktajā kārtībā.

3. punkts

Teksts iedvesmojas no "proporcionalitātes" principa, saskaņā ar kuru kontrolējošai iestādei, īstenojot savas privilēģijas, ir pienākums izmantot metodi, kas ietekmē vietējo autonomiju vismaz tik ilgi, kamēr tajā tiek sasniegts vēlamais rezultāts. Tā

kā piekļuvi tiesiskās aizsardzības līdzekļiem pret nepareizu uzraudzības īstenošanu un kontroli regulē 11. pants, precīzi noteikumi attiecībā uz nosacījumiem un ierobežojumiem konkrētās situācijās nav būtiski.

9.pants

Juridiskajam pilnvarojumam veikt noteiktas funkcijas nav nozīmes, ja vietējām varas iestādēm ir liegti finanšu resursi, lai tās īstenotu.

1.punkts

Šī punkta mērķis ir nodrošināt, lai vietējām varas iestādēm netiktu atņemta brīvība noteikt izdevumu prioritātes.

2.punkts

Attiecīgi ir jābūt atbilstošai saistībai starp vietējai varai pieejamiem finanšu līdzekļiem un uzdevumiem, ko tā veic. Šī saikne ir īpaši spēcīga funkcijām, kuras tām ir īpaši piešķirtas.

3.punkts

Politiskas izvēles izdarīšana, izvērtējot labumu, kas gūts no pakalpojumu sniegšanas, attiecībā pret vietēja nodokļu maksātāja vai lietotāja izmaksām, ir vietējo vēlēto pārstāvju pamatuzdevums. Tiek pieņemts, ka centrālie vai reģionālie statūti var noteikt vispārējos ierobežojumus vietējām varas iestādēm iekasēt nodokļus; tomēr tie nedrīkst kavēt vietējā atbildības procesa efektīvu darbību.

4.punkts

Atsevišķi nodokļi vai pašvaldību finansējuma avoti pēc būtības vai praktisku iemeslu dēļ ir samērā nepakļāvīgi inflācijas vai citu

ekonomisku faktoru sekām. Pārmērīga paļaušanās uz šādiem nodokļiem vai avotiem var radīt problēmas vietējām varas iestādēm, jo pakalpojumu sniegšanas izmaksas tieši ietekmē ekonomisko faktoru attīstību. Tomēr tiek atzīts, ka pat relatīvi dinamisku ieņēmumu avotu gadījumā var būt automātiska saikne starp izmaksām un resursu kustību.

6.punkts

Ja pārdalītie resursi tiek piešķirti saskaņā ar konkrētiem kritērijiem, kas noteikti normatīvajos aktos, šā punkta noteikumi tiks izpildīti, ja attiecīgo tiesību aktu sagatavošanas laikā ir notikušas konsultācijas ar vietējās varas iestādēm.

7.punkts

No vietējo pašvaldību rīcības brīvības viedokļa grantu shēmas vai pat specifiskas nozaru dotācijas ir vēlamākas par dotācijām, kas piešķirtas konkrētiem projektiem. Būtu utopiski cerēt, ka visas specifiskās projektu dotācijas tiks aizstātas ar vispārīgām dotācijām, īpaši attiecībā uz lieliem kapitālieguldījumiem, bet pārmērīga atsauksšanās uz šādām dotācijām stingri ierobežos vietējās varas iestādes rīcības brīvību attiecībā uz izdevumu prioritātēm. Tomēr daļa kopējo resursu, ko veido dotācijas, ievērojami atšķiras starp valstīm, un specifisku dotāciju lielāku proporciju attiecībā pret vispārīgākām dotācijām var uzskatīt par pieņemamu, ja dotācijas kopumā veido samērā nenozīmīgu daļu no kopējiem ieņēmumiem. 9. panta 7. punkta otrā teikuma mērķis ir nodrošināt, lai dotācija konkrētam mērķim nemazina pašvaldības iestādes rīcības brīvību tās kompetences jomā.

8.punkts

Ir svarīgi, lai vietējām iestādēm būtu pieejami aizdevumi kapitālieguldījumiem. Iespējamie šāda finansējuma avoti tomēr neizbēgami būs atkarīgi no katras valsts kapitāla tirgus struktūras; procedūras un nosacījumus attiecībā uz piekļuvi šiem avotiem var noteikt ar likumu.

10.pants

1.punkts

Šis punkts attiecas uz funkcionālu sadarbību starp vietējām varas iestādēm, lai ar kopīgu projektu palīdzību vai veicot uzdevumus, kas pārsniedz vienas institūcijas kapacitāti, panāktu lielāku efektivitāti. Šāda sadarbība var izpausties kā iestāžu konsorcijs vai federāciju veidošana, lai gan šādu struktūru izveides tiesisko regulējumu var noteikt ar likumu.

2.punkts

2. punkts aplūko asociācijas, kuru mērķi ir daudz vispārīgāki par 1. punktā ietvertajiem funkcionāliem apsvērumiem, un kas parasti mēģina pārstāvēt visas noteikta veida pašvaldības reģionālā vai valsts mērogā. Tiesības iesaistīties šādās asociācijās tomēr nenozīmē, ka centrālā valdība atzīst jebkuru individuālu asociāciju par vērtīgu sarunu biedru.

Ir ierasts, ka šādā Eiropas Padomes dokumentā tiesības iesaistīties asociācijās valsts līmenī būtu jāpapildina ar paralēlām tiesībām iesaistīties starptautiskās asociācijās; liela daļa no tām aktīvi veicina Eiropas vienotību pozīcijās, kas atbilst Eiropas Padomes statūtos noteiktajiem mērķiem.

Tomēr 10.2 pants ļauj atsevišķām dalībvalstīm izvēlēties likumdošanas vai citus līdzekļus, ar kuriem princips tiek ieviests.

3.punkts

Tieša sadarbība ar atsevišķām citu valstu pašvaldībām būtu jāatļauj, lai gan šādā sadarbībā jāievēro tiesību normas, kas var pastāvēt katrā valstī un īstenoties attiecīgo iestāžu pilnvaru ietvaros.

Šai ziņā 1980. gada 21. maija Eiropas pamatkonvencijas par teritoriālo kopienu vai pārvaldes institūciju pārrobežu sadarbību (ETS Nr. 106) noteikumi ir īpaši svarīgi, lai gan dažas sadarbības formas nav īstenojamas tikai pierobežas rajonos.

11.pants

Ar tiesībām vērsties tiesā saprot, ka vietējai varas iestādei ir pieejama:

- a. pareizi izveidota tiesa, vai
- b. līdzvērtīga, neatkarīga, oficiālā iestāde, kurai ir tiesības lemt un konsultēt par nolēmumu, attiecīgi par to, vai jebkura darbība, bezdarbība, lēmums vai cits administratīvais akts atbilst likumam.

Piemērs ir konstatēts vienā valstī, kur, lai gan administratīvie lēmumi nav pakļauti parastai pārsūdzībai tiesā, ir iespējams izmantot ārkārtas līdzekli, ko sauc par pieteikumu atkārtotai tiesvedībai.

Šis tiesiskās aizsardzības līdzeklis, kas ir pieejams, ja lēmums ir balstīts uz acīmredzami nepareizu likuma piemērošanu, ir saskaņā ar šā panta prasībām.

12.pants

Vietējo pašvaldību principu, kas noteikti Hartas I daļā, formulējumam bija jāapvieno Eiropas Padomes dalībvalstu daudzveidīgās tiesību sistēmas un vietējas pašvaldības.

Tomēr tiek atzīts, ka atsevišķas valdības joprojām var saskarties ar konstitucionāliem vai praktiskiem šķēršļiem, kas attiecas uz konkrētiem Hartas noteikumiem. Attiecīgi šis pants pieņem "obligāto kodolu" sistēmu, kas sākotnēji izveidoja Eiropas Sociālo hartu, paredzot, ka Eiropas vietējo pašvaldību hartas līgumslēdzējas pusēm ir pienākums ievērot vismaz divdesmit no trīsdesmit Hartas I daļas punktiem, tostarp vismaz desmit no četrpadsmit kodola pamatprincipiem. Tomēr, tā kā galvenais mērķis ir atbilstība visiem Hartas noteikumiem, pusēm ir īpaša iespēja pievienot savas saistības, kad tas ir iespējams.

13.pants

Principā Hartas I daļā izklāstītās prasības attiecas uz visām vietējās varas iestāžu kategorijām vai līmeņiem katrā dalībvalstī. Iespējams tās attiecas arī uz reģionālajām pašvaldībām, ja tādas pastāv. Tomēr dažu reģionu īpašā juridiskā forma vai konstitucionālais statuss (īpaši, federāciju dalībvalstu) var nepieļaut viņu pakļaušanu tādām pašām prasībām, kādas ir vietējām pašvaldībām. Turklāt, vienā vai divās dalībvalstīs ir vietējo varas iestāžu kategorija, kurai, pateicoties tās mazajam izmēram, ir tikai nelielas vai konsultatīvās funkcijas. Lai ņemtu vērā šādus izņēmuma gadījumus, 13. pants ļauj pusēm izslēgt noteiktas varas iestāžu kategorijas no Hartas darbības jomas.

14.pants

Šī panta mērķis ir atvieglot pusēm Hartas īstenošanas uzraudzību, uzliekot pienākumu pusēm sniegt Eiropas Padomes ģenerālsekretāram attiecīgu informāciju. Ja nav konkrētas institūcijas, kas uzrauga Hartas īstenošanu, ir īpaši svarīgi, lai Eiropas Padomes ģenerālsekretāram būtu pieejama informācija par jebkurām izmaiņām tiesību aktos vai citiem pasākumiem, kam ir būtiska ietekme uz vietējo autonomiju.

15. līdz 18.pants

Noslēguma noteikumi, kas iekļauti 15. un 18. pantā, balstās uz Eiropas Padomē noslēgto konvenciju un līgumu noslēguma noteikumiem.

Eiropas vietējo pašvaldību harta ir pirmais saistošais starptautiskais līgums, kas garantē tiesības kopienām un to ievēlētajām iestādēm. Tā tika atvērta parakstīšanai Eiropas Padomes dalībvalstīm 1985.gada 15.oktobrī un stājās spēkā 1988.gada 1.septembrī.

2009.gada 16.novembrī tika apstiprināts Papildprotokols par tiesībām piedalīties vietējās varas darbībā, kas papildina Hartas tekstu. Tas stājās spēkā 2012.gada 1.jūnijā.

Vietējo un reģionālo pašvaldību kongress pārliecinās, ka Hartas principi tiek ievēroti tajās Eiropas Padomes dalībvalstīs, kuras ir parakstījušas un ratificējušas Hartu un Papildprotokolu.

www.coe.int

Eiropas Padome ir vadošā cilvēktiesību organizācija Eiropā. Tā apvieno 47 valstis, tostarp 27 Eiropas Savienības dalībvalstis. Vietējo un reģionālo pašvaldību kongress ir Eiropas Padomes institūcija, kas atbildīga par demokrātijas nostiprināšanu vietējā un reģionālā līmenī 47 dalībvalstīs. Kongresu veido divas palātas - Vietējo pašvaldību palāta un Reģionālo pašvaldību palāta, kā arī trīs komitejas, tādējādi apvienojot 648 vēlētas amatpersonas, kuras pārstāv vairāk nekā 150 000 vietējās un reģionālās pašvaldības.